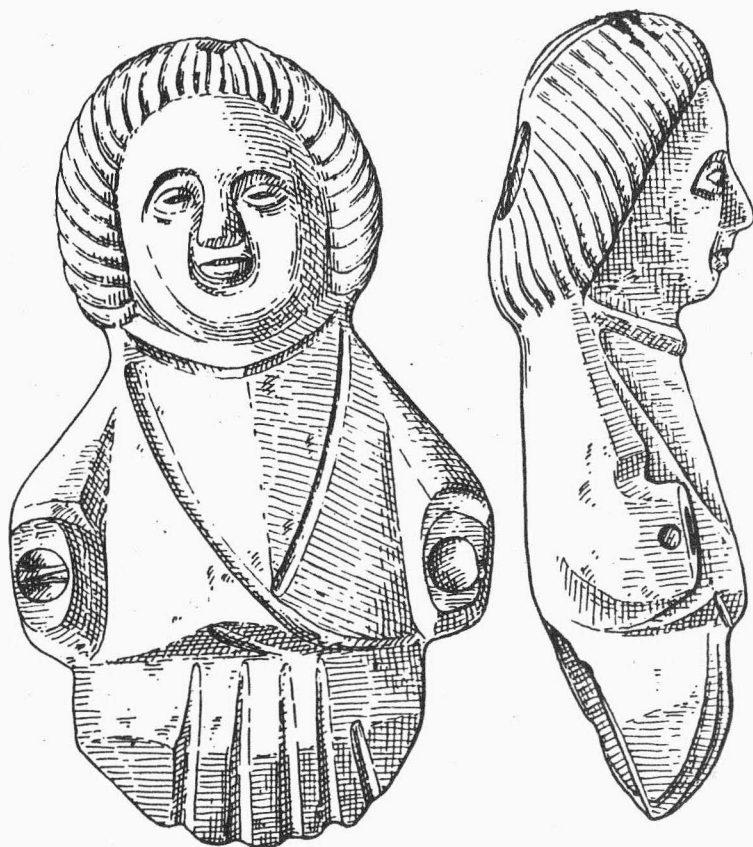

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1986

BRNO 1989

lichen Abschnitt des Burgwalles, welcher aus vier Räumen bestand, von denen zwei eingetieft waren, beendet. Im Südwesten knüpfte auf diesen Trakt ein Keller an, welcher durch eine Landenge vom Burghof von Nordosten zugänglich war. Den Keller hat man in dieser Saison nicht komplett abgedeckt. Ein verhältnismässig reiches Inventar aus dem Wüstungshorizont wurde aus der Kulturschicht in der Landenge zum Keller gewonnen. Ausser Keramikbruchstücken fand man auch Fragmente von Glasgefässen, eiserne Gegenstände /Sporen, Messer, Pfeilspitzen, Hängeschloss mit einschiebbaren Schlüsseln/, Belege von Knochenprodukten inklusive eines flachen Wolfkopfes und einen Groschen Wenzel IV. aus der Zeit vor dem Jahre 1400 /bestimmt von Doz. Dr. J. Sejbál, DrSc./. In der Kulturschicht ausserhalb der Burgmauer auf der nordwestlichen Seite fand man ausser Keramikbruchstücken und einem Schlüssel auch Bruchstücke eines Alembicums /Abkühlungsglocke eines Destillierapparates/.

Zu den Überraschungen der Saison gehört auch die Feststellung einer Kulturschicht mit jungburgwallzeitlicher Keramik, die im südwestlichen Teil des befestigten Arealen unter der Aushubschicht aus dem Keller erhalten blieb.

ZPRÁVA O VÝZKUMU HRADU ROKŠTEJNA, K. Ú. BRTNICE V ROCE 1986 /okr. Jihlava/

Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno

Šestá etapa záchranného archeologického výzkumu hradu Rokštějna byla zahájena 23. června 1986 a v posledním červnovém týdnu proběhly přípravné práce, spojené s vybudováním tábora a údržbou objektů expedice. Vlastní výzkumná sezóna byla zahájena 30. června 1986 a trvala do 29. srpna 1986. Drobné dokumentační a dokončovací práce byly ještě realizovány ve dnech 20. - 21. září, 4. - 5. října a 20. a 31. října 1986. Během července a srpna se výzkumu zúčastnilo 4 - 14 brigádníků.

Sezóna 1986 se soustředila na pokračování výzkumu v rozpracovaných plochách zasypaného příkopu původního hradu 13. století /objekt 84/ ve střední části nádvoří dolního hradu, dále na prostor kolem věže dolního hradu a příhradební komory G. Hlavní odkryvné práce se soustředily na nádvoří horního hradu /objekt 125, 106/, východní průběh starší hradební zdi a zahájen byl i výzkum v prostoru C paláce horního hradu. Výzkum nádvoří horního hradu byl již téměř ukončen a zbývá odstranit kontrolní profily, prozkoumat části čtverce 3/13, 3/14, dokončit výzkum čtverce 6/12, 6/13 a objektu 106. V sezóně 1986 byla nově rozpracována plocha 75 m² a úplně dokončeno bylo dalších 125 m², tzn. úplně prozkoumána je na lokalitě plocha 1350 m² a rozpracovaných je dalších 250 m². Celkový počet odkrytých objektů dosáhl čísla 138, tzn., že nově bylo prozkoumáno 5 objektů, kulových jamek a dalších zvláštních stavebních útvarů.

Na rozpracovaných plochách střední části nádvoří dolního hradu se výzkum soustředil na dokončení vybrání vrstvy žlutého písku, promíseného maltou v komoře C /čtverec 12-13/10/ a začištění ploch čtverce 11/10, 12/10, 11/11 a 12/11 západně od věže dolního hradu. Hlavní odkryvné práce se však v tomto prostoru soustředily na vybírání zásypu objektu č. 84 - příkopu kolem hradu 13. století, který byl při přestavbě, probíhající po roce 1360, jednorázově zasypan a zplanýrován. Tento příkop, zasekaný do skalního podloží, byl podrobně zkoumán ve čtvrci 8/8, 8/9, 9/10 a 9/11. Důležité poznatky přineslo především pokračování výzkumu ve čtvrci 8/9, kde byla odebrána žlutohnědá písčitohlinitá vrstva pod spodní požárovou vrstvou a vrstva kopaného štěrku, které byly mocné ve středu příkopu až 130 cm a nasedaly na jeho skalnaté dno. Vrstva obsahovala četné zlomky keramiky s mladohradištními tradicemi, železné předměty /podkovy, udidlo atd./ a výrobky z řezaných a zdobených kostí.

Shodná situace byla shledána i při vybírání zásypu příkopu ve čtvrci 8/8, kde se nad žlutohnědou písčitohlinitou vrstvou nacházela kompaktní maltová úprava, jež musela být odstraněna a částečně i ve čtvrci 9/10, kde však nebyl zásyp tak mocný, neboť příkop se zahluboval směrem k dolnímu paláci. V jižní části čtverce 9/10 šedohnědý písčitohlinitý zásyp objektu 84, mocnosti až 85 cm, nasedal na skalnaté podloží, a to se postupně směrem k severu zvyšovalo, čemuž se úměrně snižovala mocnost zásypu. V severozápadním rohu čtverce byl do skalnatého podloží zahlouben o 10 - 20 cm mělký útvar se stopami malty na dně, snad torzo základu staršího zdíva. V severněji položeném sousedním čtvrci 9/11 byla také odstraněna maltová úprava a pod ní, po snížení asi o 5 - 10 cm, se objevila hnědočerná humózní vrstva s uhlíky, keramikou a maltou. Po odebrání této pouze několik centimetrů mocné vrstvy se vyrýsovala žlutá písčitohlinitá vrstva, tvořící již zásyp nade dnem objektu č. 84. Při jižní hranici čtverce 9/11 se při postupném začišťování a snižování zásypu vyrýsoval kamenný kruhovitý útvar, připomínající jakoby kamenný obklad velké kulové jámy. Výzkum tohoto objektu bude dokončen v roce 1987.

Většina výzkumných prací v sezóně 1986 se soustředila na nádvoří horního hradu. Především

pokračoval výzkum objektu č. 125 při západní hradební zdi, a to ve čtverci 3/10 a 3/11. Ve čtverci 3/10 byla vybrána vrstva křepaného vyrovnávkového štětu a písku pod spodní maltovou úpravou a objekt byl začištěn až na skalnaté podloží a v sousedním čtverci 3/11, do něhož objekt zasahoval pouze jižní částí, byl taktéž vybrán jeho hnědožlutý jílovitopísčítý zásyp. V sousedním, severněji sledovaném čtverci 3/12 byla situace sledována až na skalnaté podloží, které se zde svažovalo směrem k západu a hlavně severu /objekt 137/. V jižní části čtverce byly zachyceny tři objekty /objekt 134 - 136/, jež je možno interpretovat jako kúlové jamky vstupu na ochoz hradby.

Zvláštní pozornost ve čtverci 3/10, 3/11 a 3/12 si zaslouží kamenný základ, který přesahuje až o 60 cm průběh vnitřní linie západní hradby nádvoří horního hradu. Ve čtverci 3/11 a 3/12 bylo pozorováno, že tento základ přechází v oplentování vnitřní stěny hradby, a že tedy interpretace, stavební vývoj a vzájemný vztah hradby a rozšířeného základu zůstává dosud otevřen a bude nutno řešit jej v příští sezoně sondou do zdiva. Ve čtverci 3/11-12 byl prostor mezi základem a skalnatým zvýšeným terénem, který se směrem k hradbě a paláci svažoval, vyplněn žlutou až žlutohnědou písčitou vrstvou bez nálezů, již je možno interpretovat jako vyrovnávku, a to z doby vzniku hradu, což naznačují i možné chronologické postavení rozšířeného základu.

Ve čtverci 5/12 byl vybrán až na skálu objekt 106, který byl začištěn i v sousedním čtverci 5/13, kam pokračoval. Jedná se o kruhový útvar o ϕ 280 cm a hloubce 80 - 120 cm, pravděpodobně jímku na vodu. Výzkumné práce probíhaly i ve čtverci 7/13, kde byla jednak sledována základová rýha východního průběhu mladší hradební zdi horního hradu, západněji rovnoběžně probíhající starší hradební zeď a návaznost na jižní stěnu paláce horního hradu včetně její základové spáry. Bylo zjištěno, že jižní stěna paláce byla přizděna k mladší východní hradbě, kdežto starší hradba byla porušena a v místě křížení s jižní stěnou paláce rozebrána. Samotná mladší hradební zeď byla ve čtverci 7/13 rozebrána a dochovala se z ní pouze základová rýha s útržky zdiva.

Na ploše 165 x 190 cm byly ve čtverci 7/13 vybrány i vrstvy uvnitř prostory C horního paláce, kde byla částečně objasněna složitá stratigrafie zřícených a prohořelých pater paláce až po podlahu suterénu.

Výzkum hradu Rokštejn v sezoně 1986 upřesnil dále stavební vývoj hradu, zejména důležité období počátků panského sídla ve 2. polovině 13. až 1. polovině 14. století a přinesl řadu důležitých dokladů hmotné kultury tohoto období. Cenné jsou i nové poznatky o paláci horního hradu, které budou jistě rozmnoženy po dokončení výzkumu v této části lokality v roce 1987.

Bericht über die Erforschung der Burg Rokštejn, Kat. Geb. Brtnice im Jahre 1986 /Bez. Jihlava/. Die sechste Etappe der archäologischen Rettungsgrabung der Burg Rokštejn konzentrierte sich auf die Fortsetzung der Abdeckungen auf den bereits in Arbeit genommenen Flächen des verschütteten Grabens der ursprünglichen Burg aus dem 13. Jahrhundert /Objekt 84/ im mittleren Teil des Hofes der unteren Burg, ferner auf den Raum um den Turm der unteren Burg und um die Burgmauer-Kammer G. Die Hauptabdeckungsarbeiten konzentrierten sich auf den Hof der oberen Burg /Objekt 106, 125/, den östlichen Verlauf der älteren Burgmauer und man hat auch die Grabung im Raume C des Palastes der oberen Burg eröffnet. Die Grabung des Hofes der oberen Burg steht bereits vor der Beendigung. Die Abdeckungsarbeiten im Jahre 1986 präzisieren ferner die Bauentwicklung der Burg, besonders den wichtigen Zeitabschnitt der Anfänge des Herrnsitzes in der 2. Hälfte des 13. bis 1. Hälfte des 14. Jahrhunderts, und brachte eine Reihe wichtiger Belege der materiellen Kultur dieses Zeitabschnittes. Wertvoll sind auch die neuen Erkenntnisse über Palast der oberen Burg, die gewiss nach Beendigung der Grabung in diesem Teil der Lokalität im Jahre 1987 vermehrt werden.

ZJIŠŤOVACÍ VÝZKUM NA HRADĚ V ÚSOVĚ /okr. Šumperk/

Vladimír G o š , Okresní vlastivědné muzeum Šumperk

Hrad Úsov leží na úpatí Úsovské vrchoviny, která se rozkládá na levé straně řeky Moravy severovýchodně od Mohelnice. Ke zřízení fortifikace byla využita nevýrazná ostroha exponovaná k východu, dnes má hrad oválný tvar o rozměrech 120 x 80 m. Dříve byl rozpoznán ve východní části hradu na Moravě jediný stavební typ, kastel francouzského typu /Goš 1985, 303/. Jeho základní obranný systém představují válcovité věže o vnějším průměru 8 m, vzdálené od sebe v pravidelných intervalech 16 - 18 m, spojené rovnou hradbou. Doposud známe šest kruhových věží a jednu čtyřhrannou.

Úkolem archeologického výzkumu v letošním roce bylo nalézt průběh hradby v západní části

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1986

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně,
sady Osvobození 17/19
- Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulík
- Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková,
Dr. J. Unger
- Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
- Kresby : A. Krechlerová
- Na titulním listě : bronzová plastika z Brna - Kozí ul.
- Tisk : Oblastní ediční středisko Jihomoravské
základny pracovišť ČSAV v Brně
- Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
- Vydáno jako rukopis : 450 kusů. - neprodejné